

ปริทัศน์หนังสือ (Book Review)

“FAMILY COMES FIRST ด้วยรักและผูกพัน 家庭第一”

ภาวิณี บุนนาค,¹ นงนุช ทึ่งในธรรมะ²

Pavinee Bunnag, Nongnuch Thuengnaithamma

Rakwattananont, N. (2021). *Family Comes First*. Salmon Books.

ครอบครัวและความผูกพันเป็นสิ่งสำคัญที่สุดจริงหรือไม่? คำชี้ชวนให้หาคำตอบในหนังสือ FAMILY COMES FIRST ด้วยรักและผูกพัน 家庭第一 ผลงานของ นริศพงศ์ รักวัฒนานนท์ หนังสือรวมเรื่องสั้น รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 รางวัลเซเวนบุ๊คอวอร์ดประเภทรวมเรื่องสั้น ประจำปีพุทธศักราช 2565 และรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ประจำปีพุทธศักราช 2566

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา E-mail: pavinee.bu@bsru.ac.th

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา E-mail: Nongnuch.th@bsru.ac.th

“บ้านกูนี้มันเงินจริง ๆ”

ผมจำเหตุการณ์ที่ทำให้ประโยคนี้อ่านว้าวเข้ามาในหัวไม่ได้แล้ว แต่รู้ตัวอีกที มันก็เผยอเยิบในความคิดของผมบ่อยครั้ง หลังจากนั้น เหมือนบางสิ่งที่พอเห็นแล้ว ก็ไม่สามารถลบเลือนหรือกลับไปไม่เห็นได้อีก

ขณะที่กำลังหาแก่นอะไรบางอย่างเพื่อร้อยเรียงเป็นชุดของเรื่องสั้นที่มีเรื่องราวเป็นปึกแผ่น และลื่นไหลต่อการอ่าน ประโยคแรกของคำนำนี้ก็ค่อย ๆ เยื้องย่างเข้ามาในการรับรู้เสนอตัวอย่างไม่เรียกร้องว่าหนักแน่น

เออ เรื่องความเป็นเงินสิ

นริศพงศ์ รักวัฒนานนท์ หนุ่มไทยเชื้อสายจีนแคะและจีนกวางตุ้ง กล่าวถึงสองเหตุผลที่เลือกเรื่องนี้ หนึ่ง - น่าจะเป็นหัวข้อที่คนส่วนใหญ่อินได้ง่าย ด้วยเกือบร้อยเปอร์เซ็นต์ของคนในประเทศนี้ล้วนมีความเป็นเงิน หรือเกี่ยวข้องกับความเป็นเงินไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง สอง - มันเป็นเรื่องที่อยู่กับผมมาทั้งชีวิต

หลังจากตัดสินใจที่จะเขียนเรื่องความเป็นเงิน นริศพงศ์ได้ตั้งสเตตัสเฟซบุ๊ก ถามหาจุดร่วมในความเป็นเงินที่ทุกคนต้องพบเจอ พูดคุยกับคนอื่นจำนวนหนึ่งเพื่อให้แน่ใจว่าเรื่องราวที่จะเขียนถึง เป็นเรื่องที่ทุกคนจะรู้สึกร่วมได้จริง ๆ และเมื่อบวกกับเรื่องส่วนตัวเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ได้เรื่องราวมาประกอบสร้างเป็นเรื่องสั้นทั้ง 11 เรื่อง

- 一 01. วันที่ครอบครัวกลับบ้าน
- 二 02. ถ้อยคำที่ร่วงหล่น
- 三 03. งานเฉลิมฉลองสีแดง
- 四 04. ผู้ให้กำเนิด
- 五 05. หลานชายคนโปรด

- 六 06. ป้าบอกว่า
 七 07. คุณ, ฝนพริ้ว และแมวสีดำ
 八 08. เราลั่นรึนรึมยี่ในงานฉลองมงคลสมรส
 九 09. น้ำตกใจสลาย
 十 10. พี่สาวของผม
 十一 11. Pieces เศษเสี้ยว บทสนทนา ความทรงจำ

อ่าน FAMILY COMES FIRST ด้วยรักและผูกพัน 家庭第一

ตามชื่อภาษาไทย “ด้วยรักและผูกพัน” ล้อลี้คั่นหู “ด้วยรักและผูกพัน” ชื่อภาษาจีนและอังกฤษ มีความหมายเหมือนกันคือ “ครอบครัวเป็นที่หนึ่ง” สิ่งที่ได้เห็นได้ชัดจนที่สุดจาก “ชื่อ” หนังสือเล่มนี้คือประเด็นเรื่อง “ครอบครัว” ตัวอักษรจีนยังสื่อถึง “ความเป็นจีน” การเล่นคำระหว่าง “ผูกพัน” และ “ผูกพัน” ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นการเลียนแบบการออกเสียงของคนจีนโพ้นทะเลในไทย ยังเป็นการเปิดคำถามถึงครอบครัวในความเป็นจีน ในฐานะหน่วยที่ “สร้าง” และ “กัดกร่อน” ตัวตนของเราไปพร้อมกัน

ไม่ผิดไปจากชื่อหนังสือ FAMILY COMES FIRST ด้วยรักและผูกพัน 家庭第一 คือหนังสือรวมเรื่องสั้น 11 เรื่อง ที่มีตัวละครหรือฉากหลังเกี่ยวข้องกับครอบครัวเชื้อสายจีนในสังคมไทย ทั้งเรื่องราวของวันรวมญาติ การประกอบพิธีกรรมตามงานเทศกาล ความคาดหวังที่มีต่อบุตรหลาน การให้ความสำคัญกับลูกชายมากกว่าลูกสาว การมองผู้หญิงเป็นเพียงอู่ผลิตทายาทผู้ชาย ไปจนถึงเพศสภาพที่ถูกหลานชาวจีนไม่เคยบอก การต้องเก็บงำความคิดความต้องการและตัวตนที่แท้จริง โดยแสดงผ่านตัวละครที่มีความแตกต่าง ทั้งในด้านวัยสถานะทางสังคม ภูมิภาค และเพศสภาพ

หนังสือเปิดเรื่องด้วย — 01. วันที่ครอบครัวกลับบ้าน ในวันเทศกาลตรุษจีน

ต้องใช้เสียงกริ่งถึงหกครั้งจึงจะปลุกหญิงชรา ...

“พ่อผอ จิวเอง! เปิดประตูให้หน่อยครับ” ...

“อ้อ แล้วป้ากับม៉าล่ะ?”

“ป้ากำลังมาผ่อผอ”

“ป้าอาเจนมมัย?”

“เจ้มานะ เดียวจิ๋วโทรตามแป็บนึง” ...

มองไปรอบโต๊ะ ลูกชาย ลูกสะใภ้ หลานชาย และหลานสาว
นั่งอยู่ตรงหน้าหล่อน

แม้จะขาดสามีไป แต่ก็พร้อมหน้าที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้แล้ว
ทั้งสี่คนมองมาที่หล่อนราวกับกำลังรอสัญญาณบางอย่าง

“เฮ้า กิน ๆ อาฮก อาเจนม อาจิ๋ว กินเยอะ ๆ”

ฮกตักเนื้อปลาชิ้นใหญ่มาวางไว้บนจานของหล่อน

“ม้ามินก่อน ม้ากินเยอะ ๆ นะ” ฮกว่าแล้วยิ้มให้

หมิงตักเส้นหมี่ซั่วใส่ในชามแยกแล้วนำมาวางไว้ข้าง ๆ จาน

ของหล่อนเช่นกัน

“ม้า ตรุษจีนม้าต้องกินหมี่นะ อายุจะได้ยืน ๆ” ...

เสียงโทรศัพท์ดังขึ้น ...

“ม้า” หล่อนสัมผัสได้ถึงความโล่งใจของลูกชายจากปลายสาย

“ม้าเป็นไงบ้าง” ...

“ทุกคนสบายดี?” หล่อนถาม

“สบายดีม้า จิวยังอยู่บ้าน เจนย้ายออกไปเช่าคอนโดอยู่

หมิงก็โอเค มีบ่นปวดหลังบ้าง” ...

“ขอโทษนะม้า ปีนี้ก็ไม่ได้ไปหา ไว้ปีหน้านะ”

“ไม่เป็นไรหรอก ม้าเข้าใจ”

“กงสีฟาไหนะม้า”

“กงสีฟาไหน ม้าฝากไปบอกหมิงกับหลาน ๆ ด้วย”

“ได้ ม้ารักษาสภาพนะ”

“ฮกด้วย”

ลูกชายของหล่อนวางสายไปก่อน เสียงสัญญาณที่ขาดหาย
ดังขึ้นแทนที่บทสนทนา หญิงชราถือโทรศัพท์ค้างไว้อย่างนั้น รวากับ
รอให้เสียงที่ดัง ๆ หาย ๆ แปรเปลี่ยนเป็นข้อความบางอย่าง ...

พอคิดถึงตรงนี้ มือของหล่อนก็สัมผัสได้ถึงกระดาษยับยู่
ในกระเป๋าที่แทบจะว่างเปล่า

หล่อนหยิบมันขึ้นมา คลี่กางออก มันเป็นใบประกาศ
ขนาดราว ๆ กระดาษเอสี่สีชมพูสด เหมือนกระดาษที่พิมพ์คำทำนาย
เชื่อมซีตามศาลเจ้า ...

กลุ่มคำที่มีขนาดใหญ่ที่สุดนั้นเตะตาหญิงชรา ก่อน เหมือน
ครั้งแรกที่หล่อนเห็นมันแปะอยู่ที่เสาไฟฟ้าแถวบ้าน หล่อนค่อย ๆ
กวาดสายตาไล่ลงมาจนถึงบรรทัดสุดท้าย

แล้วปีนี้ หรือปีไหน ๆ คุณก็จะต้องเหงาอีกต่อไป!

หญิงชรายิ้มอย่างพึงใจหลังอ่านจบ แล้วนำไปแปะไว้
ที่ฝาผนังข้าง ๆ ปฏิทิน หล่อนเปิดปฏิทินไปที่เดือนกันยายนใช้ปากกา
หัวม้าสีน้ำเงินวงตรงวันที่ 2 พร้อมเขียนกำกับไว้ว่า ‘วันสารทจีน’

หล่อนเดินไปหยุดยืนหน้ารูปสามี ระหว่างพนมมือ หล่อน
พูดขึ้น “เดี่ยวสารทจีน” ลูกกับหมิงจะมาหาอีกนะ หลานสองคน
ก็จะมาด้วย”

เรื่องราวของ “อาผ่อ” แสดงให้เห็นชัดถึงประเพณีที่เคยเป็นสัญลักษณ์
ของครอบครัวใหญ่ที่อุ่หนาผาคั้งที่เสื่อมสลายลง กระทั่งอาผ่อ” ต้องจ้างบริษัท จัดหา
ครอบครัว จำกัด ที่ส่งคนแปลกหน้าให้มาเป็นลูกหลานในวันตรุษจีน เพื่อคงไว้ซึ่งสัญญาณ
ของครอบครัวชาวจีน ที่เป็นครอบครัวใหญ่มีลูกหลานพร้อมหน้ากันอยู่ดีมีสุข ภายใต้
อำนาจของการบริโภคนิยม

ขณะที่อีกสองเรื่อง คือ 九. น้ำตกใจสลาย เรื่องราวระหว่างลูกสาว
คนโตที่ไม่เคยถูกมองเห็นกับแม่ที่พยายามประคับประคองหัวใจหลังการสูญเสีย
ลูกชายคนเล็กผู้เป็นที่รัก และ + 10. พี่สาวของผม แสดงให้เห็นการให้ความสำคัญ
กับลูกชายมากกว่าลูกสาวในครอบครัวเชื้อสายจีน

“พี่สาว” ในเรื่อง “พี่สาวของผม” คู่พี่น้องที่ถูกเปรียบเทียบ ถูกปฏิบัติแตกต่างกันในทุกด้าน เพียงเพราะคนหนึ่งเกิดเป็นผู้หญิง คนหนึ่งเกิดเป็นผู้ชาย ที่ทำให้ความคาดหวัง และความรัก มีระดับสูงต่ำที่ต่างกัน

หัวข้อเรียงความ: พี่สาวของผม

พ่อกับแม่มักบอกผมเสมอว่า ให้รักพี่มาก ๆ ต้องคอยดูแลพี่ แต่ผมรู้สึกว่าจะยอมให้ผมดูแลได้ยังไง ดูพี่ออกจะเกลียดผมซะขนาดนั้น

ไม่เกลียดก็แปลกแล้ว ขนาดผมเองยังรู้สึกเลยว่าอะไร ๆ พ่อแม่ก็ผมตลอด ตอนหิวข้าว ทุกคนจะรุมตักโน้นตักนี้ให้ผมกิน ไม่ใช่แค่พ่อแม่หรอก อาม่าก็เหมือนกัน ทั้ง ๆ ที่กับข้าวบนจานสูงอย่างกับภูเขาจนผมแทบกินไม่ไหว แต่กลับไม่มีใครสนใจตักกับข้าวให้พี่เลย พี่ต้องคอยตักข้าวกินเอง เมื่อไหร่ที่พี่ทำซนล้อมกระทบกับจานเสียงดังเกินไปนิดเดียว ก็จะต้องโดนดุทันที

‘เป็นผู้หญิง กินข้าวให้เรียบร้อยหน่อย’

‘เป็นผู้ชาย ต้องกินเยอะ ๆ’ อาม่าบอกผมทุกครั้งหลังตักกับข้าวซนใหม่ลงในจาน

“พี่สาว” ผู้ถูกน้องชายแย่งความรักและความสนใจ การเปรียบเทียบกลายเป็นความบาดหมางที่ซุกซ่อนในครอบครัว ที่ส่งผลต่อเส้นทางชีวิตของคนทั้งสอง

วันนี้พ่อและแม่เอาผมเปรียบกับพี่อีกแล้ว

“ตอนเจ๊อายุเท่านี้ นู่น เกือบได้ที่โหล” แม่พูดแล้วหัวเราะออกมา จากนั้นหันไปมองพี่ ผมหันตาม พี่ใช้ช้อนและส้อมเขี่ยอาหารตรงหน้าอยู่อย่างนั้น แต่ไม่ยอมตักเข้าปาก ปฏิกริยาของพี่ทำให้ผมหันมามองจานอาหารของตัวเอง มันเต็มล้นไปด้วยของโปรดของผม แต่ผมกลับไม่รู้สึกลอยตักรับมันเข้าปากเท่าไร

“ยังดีที่เจ้เป็นเด็กกิจกรรม ทำมันทุกกิจกรรมโรงเรียน”
พ่อพูดแล้วทั้งคู่ก็หัวเราะ อาม่าที่การรับรู้เริ่มช้าลง เห็นพ่อและแม่
หัวเราะกันก็หัวเราะตาม ...

คำพูดของพ่อทำให้ผมนึกสงสัย ...

ยังดีที่เป็นเด็กกิจกรรม หมายถึงว่าถ้าพี่ไม่ใช่เด็กกิจกรรม
ก็จะไม่ตั้งขึ้นหรือ? หรือว่าถ้าเรียนไม่เก่งก็ต้องพยายามหาอะไรมาชดเชย
เพื่อให้พ่อแม่เห็นว่า ‘ก็ยังดี’ ?

แต่แล้วเสียงเสียดหูก็ดังขึ้น พี่ดันตัวและก้าวออกจาก
โต๊ะอาหารอย่างแรง แล้วเดินขึ้นห้องไป เสียงเท้าตึงตังของพี่ดังฟังชัด
ทุกก้าว สายตาของเราทุกคนไล่ตามตำแหน่งของเสียงจนหยุด
อยู่ที่ตำแหน่งประตูห้องของพี่ มันกระชากออกและปิดอย่างแรง ...

“เด็กคนนี้ใช้ไม่ได้” แม่พูดแล้วถอนหายใจเสียงดัง จากนั้น
พ่อและแม่ก็กลับมาพูดเรื่องผลการเรียนดีเด่นของผมต่อ อารมณ์
ของทั้งสองกลับมาดีเหมือนเดิม ...

พี่สอบติดมหาวิทยาลัยที่อยู่ไกลจากตัวเมือง ด้วยเหตุผล
หลายอย่าง พี่จึงขอพ่อแม่แยกออกไปอยู่หอคนเดียว

วันที่พี่ออกจากบ้าน พี่ทอดทุกคนยกเว้นผม อันที่จริง
พี่ไม่มองผมด้วยซ้ำ

พี่ไม่ได้กลับมาบ้านอีกเลย พ่อเคยเอ่ยปากถึงขอร้อง
ด้วยน้ำเสียงที่เล่นทีจริงอยู่หลายครั้ง อ้างว่าอาม่าแก่แล้วบ้าง แม่คิดถึงบ้าง

“คนที่บ้านจะลืมหน้าอยู่แล้วนะ” พ่อกล่าวด้วยน้ำเสียง
ติดตลก

แต่ไม่ว่าพ่อและแม่จะพูดอย่างไร พี่ก็ไม่ยอมกลับบ้าน
เซ็งเม้ง ตรุษจีน ปีใหม่ ทุกเทศกาลผ่านไปโดยไม่มีพี่อยู่บนโต๊ะอาหาร
และในบ้าน

ประเด็นเรื่องค่านิยมที่นำมาสู่การกดทับในสังคมยังปรากฏใน **๔ 04. ผู้ให้กำเนิด** สะใภ้ถูกบังคับทำแท้ง หากตรวจรู้ว่าทารกในครรภ์เป็นเด็กผู้หญิง เมื่อทำแท้งแล้ว แม่สามีกรอก “ยาดี” หรือยาบำรุงเข้าปากลูกสะใภ้ และให้ลูกชายร่วมรักกับนาง - “คราวนี้ขอให้ได้ลูกชายแล้วกัน” ค่านิยมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ในครอบครัว คนจีนที่ได้กดทับผู้หญิงให้มีสถานภาพเป็นเพียง “อู่นิลิตลูกชาย”

และ **๓ 03. งานเฉลิมฉลองสีแดง** ภาพพิธีกรรมลงทัณฑ์ “คนบาป” เพื่อเสริมความมงคลให้แก่คนในชุมชน เป็นภาพแทนสังคมที่เต็มไปด้วยความรุนแรง การกระทำต่อ “เหยื่อ” ที่ไม่มีความผิด, ที่ไม่รู้จะทำอะไรผิด, ที่ไม่รู้จะทำอะไรผิดจริงหรือไม่ ปรากฏในสังคมจริงที่ผู้คนพร้อมรุมทำร้ายใครสักคนเพื่อสนองอารมณ์ร่วมของสังคม

ในส่วนประเด็น “ความคาดหวัง” กับ “ความเจ็บปวด” ผ่านครอบครัว อยากชี้ชวนให้อ่านเรื่องสั้นลำดับ **๕ 05. หลานชายคนโปรด ...** หลานชายคนเล็กที่ทุกคนตกหลุมรักเด็กน้อยตั้งแต่แรกเห็น จากนั้นในวันสำคัญต่าง ๆ เช่นวันเกิด ตรุษจีน สารทจีน ปีใหม่ไทย ปีใหม่จีน ก็กลายเป็นวันที่เหล่าผู้ใหญ่ตั้งตารอ และก่อนจะถึงวันเหล่านี้ จะต้องมีคนใดคนหนึ่งในกลุ่มโทรไปก้าขับให้น้องเล็กทั้งสองพาลูกชายมาให้พี่ ๆ ได้เจอด้วย ... แล้วก็ไม่เคยทำให้ลูก ๆ ป้า ๆ ผิดหวัง หลานชายมีพัฒนาการโดดเด่นมาอวดให้ได้เห็นกันทุกปี ปีหนึ่งก็สอบได้ที่หนึ่ง ปีถัดมาก็ได้รับรางวัลเด็กมารยาทงาม อีกปีหนึ่งก็ได้เป็นหัวหน้าห้อง อีกปีหนึ่งก็ได้เป็นคนอ่านบทกลอนทั้งในวันพ่อและวันแม่ อีกปีหนึ่งก็เริ่มเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ วัยนี้ คาราเต้ คณิตคิดไว เปียโน กีตาร์ แม้กระทั่งมายากล

... ในวันรวมญาติครั้งถัดมา

จากเต็กร่าเริง สดใส ชอบเข้าหาผู้ใหญ่ หลานชายเดินเข้ามา แล้วนั่งลงที่โต๊ะอาหาร ยกมือไหว้ทุกคนอย่างขอไปทีโดยไม่แม้แต่เงยหน้ามอง เพราะสายตาจับจ้องแน่วแน่อยู่กับโทรศัพท์ภายในมือ

พวกเขาพยายามถามคำถามประจำหวังจะได้ยินคำตอบ
อันคุ้นชินเหมือนทุก ๆ ปี ...

ก่อนจะได้พบสิ่งที่น่ากลัวว่าการที่หลานนั่งงั้นเจียบไว้
คือการที่หลานตอบคำถามของพวกเขา

“ยังสอบได้ที่หนึ่งอยู่หรือเปล่า?”

“ได้ที่สามสิบกว่า”

“ไปเรียนพิเศษอะไรบ้าง?”

“ไม่เรียนแล้ว”

“แล้วพอเลิกเรียนทำอะไร?”

“แต่ะบอกลกับเพื่อน”

“ถ้าอยากเป็นหมอ เป็นวิศวกร มีกิจการของตัวเอง ต้องตั้งใจ
เรียนนะรู้มั๊ย?”

“ไม่อยากเป็นแล้ว ไม่อยากมีด้วย”

“แล้วอยากเป็นอะไร?”

“ไม่รู้”

ไม่รู้เนี่ยนะ!

...

“นี่ไม่ใช่หลานชายของพวกเขา”

“หลานของพวกเขาหายไปไหน”

“หลานชายคนโปรด” ที่เป็เด็กน่ารักน่าเอ็นดูหายไปไหน ความหวังของญาติ ๆ
ที่กลายเป็นแรงกดดันให้หลานที่รัก เปลี่ยนจากผ้าขาวบริสุทธิ์เป็นผ้าเปื้อนเลือด
แดงฉาน ที่ลงมือฆ่าพ่อแม่ของตนในตอนจบ สะท้อนให้เห็นค่านิยมผู้ชายเป็นใหญ่
ที่กลายเป็นบรรทัดฐานของการเป็นหลานชายที่ดี หากผิดไป เขาไม่ใช่หลานของครอบครัวนี้
“กรรมเวรอะไรไม่รู้ ต้องมาโดนลูกตัวเองฆ่า” “ไม่รู้ว่าหลานเรากลายเป็นแบบนี้ไปได้
ยังงั้นนะ ไม่อยากจะเชื่อเลย ๆ จริง” “น้องคงกดดันหลานมากเกินไปจนหลานเครียด”

และอีกประเด็นที่อยากจะชี้ชวนในหนังสือเล่มนี้คือ การปะทะระหว่าง
การอ้างรักษาริตประเพณีกับการปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย
ผ่านการทะเลาะเบาะแว้งระหว่างพี่น้อง ใน **๐6. ป้าบอกว่า** ชุ่น พี่ชายคนโต

ของบ้านนั่งกระวนกระวายอยู่หน้าโต๊ะเตี้ยสีแดงเลือดนกสำหรับประกอบพิธีไหว้
สายตาดูจ้องสลับล่อกล่กระหว่างรูปของพ่อบนหิ้งกับหน้าจอโทรทัศน์ ...

“ข้าจ้งเม้ย นี่จะได้เวลาแล้วนะ” ชุ่นพูดเป็นเชิงตำหนิเล็ก ๆ

“แล้วเจ้เหมยกับมิกมายัง?” ...

“ก็ป้าบอกว่าวันไหว้ให้มาแต่เนิ่น ๆ ใจ ไม่ใช่ว่าจนเวลา”

“ก็ไม่สายแล้วกัน” ...

...

ชุ่น ค่อย ๆ นับจำนวนผลไม้ที่อยู่บนโต๊ะ หนึ่ง สอง สาม
เขานับผลไม้ได้เจ็ดอย่าง

“ลูกพลับหายไปไหน” เขาหันมาถามน้องสาว ห้วน
ความไม่พอใจเผยชัด

“มันหมดนะเฮีย เราไหว้เท่าที่มีไม่ได้หรอก”

“ป้าบอกว่าต้องแปดอย่าง เข้าใจคำว่าแปดมัย ถ้าไม่ครบ
ก็ไหว้ไม่ได้ ไม่มีความหมาย” ชุ่นขึ้นเสียง รู้ดีว่าไม่ควร แต่เขา
แค่ไม่เข้าใจว่าทำไมน้องสาวถึงไม่เข้าใจ ...

“เจ้ไปไหนล่ะ” มิกถามเมื่อเห็นหน้าชุ่น

“ออกไปซื้อผลไม้ ซื้อมาไม่ครบ” ...

“เฮีย ซื้อมาแล้ว” เสียงตะโกนของเม้ยนำหน้า

“เม้ย ทำไมซื้อมาห้าลูก?” เขาถาม ทั้งสับสน ทั้งโกรธ

“มันหมดหมดเลยเฮีย วันนั้นวันไหว้คนเขาก็ก็นำลูกพลับกันทั้งนั้น
นี่เยอะสุดเท่าที่จะหาได้”

“มันไม่ได้!” เขาสวนทันควัน ความโกรธเคืองที่เจือจางลง
เมื่อครู่กลับคืนมาอย่างเข้มข้นกว่าเดิม “ป้าเคยบอกว่าผลไม้ทุกชนิด
ต้องมีหก ไม่ก็แปด ไม่งั้นก็ไหว้ไม่ได้” ...

“เฮีย อย่าตรงเผงนักเลย ก็น้องมันหาไม่ได้จริง ๆ จะให้ทำ
ยังไง” เหมยพูดอย่างติดรำคาญ

“เฮีย ไหว้เถอะ ขาดไปแค่ลูกเดียว ดีกว่าปล่อยให้เลย
ฤษณะ” เมย์พูดด้วยน้ำเสียงอ่อนหวาน ...

“ไม่ได้ ป้าบอกไว้แล้วว่าต้องครบ ไม่งั้นก็ไหวไม่ได้
เฮียไปแป็บเดียว”...

“ดินะที่ไหวทัน ไม่เลยฤษณะก่อน”

เอออและเสียงหัวเราะน้อย ๆ ตามหลังคำพูดของน้องสาว
จู่ ๆ ชุณก็รู้สึกถึงความโกรธซึ่งที่เอ่อทะลักเฉียบพลัน
มันรุนแรงกว่าความหงุดหงิดเล็ก ๆ น้อย ๆ ครั้งไหนที่เกิดขึ้นในวันนี้
พวกน้อง ๆ ไม่ฟังคำที่ป้าบอก ป้าบอกว่าถ้าไม่ครบก็ไหวไม่ได้ หมายถึง
จะไม่มีการไหว้เกิดขึ้นจนกว่าของไหว้จะครบ มันเป็นเรื่องเกินกว่า
ความเข้าใจของพวกเขาตรงไหนหรือ ทั้ง ๆ ที่เขาบอกน้อง ๆ ที่ละคน
คนละหลาย ๆ รอบ โอเค เขาเป็นแค่พี่ชายคนโต น้อง ๆ ไม่ต้อง
ฟังเขาก็ได้ แต่ยังไม่มันก็เป็นสิ่งที่ป้าบอกมา ถ้าไม่เชื่อฟังสิ่งนี้ ก็เท่ากับ
ไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของป้า ถ้อยคำวุ่นเหมือนคลื่นโครมคราม
อยู่ในหัว อยากปลดปล่อยหลังไหลเป็นถ้อยคำดุด่า อยากให้พวกเขา
สำนึกผิด อยากให้พวกเขาก้มหน้าขอโทษ ขอขมาป้า

ขาทั้งสองข้างยังไม่ทันจะเคลื่อนไหว ความอับอายก็ถาโถม
เหมือนท่าฝน

ลูกชายคนโตที่สะเพร่าจนไม่ได้ไหว้ป้าอย่างเขา จะมีหน้าที่
ไหนไปสั่งสอนคนอื่น

... รอน้อง ๆ กลับไปก่อน เมื่อนั้นเขาจะหาเวลาอยู่กับเจียบ ๆ
กับป้าสองคน ขอโทษป้าในหลาย ๆ เรื่อง เรื่องการไหว้ เรื่องน้อง ๆ
และเรื่องสุดท้ายแล้วก็ไม่มีใครทำตามที่ป้าบอกได้ ไม่แม้แต่เขา
ที่เป็นลูกชายคนโต

ทั้งหมดนี้เป็นความผิดของเขาแต่เพียงผู้เดียว

ป้าบอกว่า เป็นพี่คนโตต้องรับผิดชอบแทนน้อง ๆ

และ ๗ 07. คุณ, ฝนพรา และแมวลีดา ที่ชวนให้นึกถึงคำว่า “มานะประเพณี” ที่กีดกันคนสองเชื้อชาติ จีน - ไทย ไม่ให้รักกัน เช่นเดียวกับใน ๘ 08. เราล้วนมีบุญในงานฉลองมงคลสมรส ที่ว่าด้วยการแต่งงานตามใจพ่อ ชายหนุ่มผู้เติบโตมากับการเลี้ยงดูของพ่อเพียงคนเดียวกับชีวิตที่เขาต้องเลือกระหว่างสิ่งที่ถูกต้องหรือสิ่งที่ถูกใจ

ขณะที่ใน ๒ 02. ถ้อยคำที่ร่วงหล่น “แม่” ตัวละครหลักของเรื่องกำลังตกอยู่ในภาวะอัลไซเมอร์ ภาพตัวอักษรจีนที่ร่วงหล่นหายไปทีละคำสองคำสื่อให้เห็นว่าเธอกำลังสูญเสียความทรงจำเกี่ยวกับรากเหง้าทางชาติพันธุ์ของตน ดังสำนวนจีนที่ว่า “หนึ่งอักษรมีค่าพันดั่งลิทอง 一字千金” และภาพตัวอักษรจีนร่วงหล่นจากหัวไหล่ของผู้เป็นแม่ ยังมีนัยสื่อถึงการปลดปล่อยการแบกรับภาระทางวัฒนธรรมของผู้หญิงจีนที่เป็นแม่

“แม่ไม่พูดภาษาจีน ไม่ฟังเพลงจีน ไม่อ่านหนังสือจีน
ไม่ดูละครจีนอีกต่อไป สิ่งเหล่านั้นกลายเป็นสิ่งแปลกปลอมในชีวิตแม่”

แม่ไม่อยากกลับไปฮ่องกงอีก แม่บอกว่าถึงไปก็คงมี
แต่ภาษาที่ไม่คุ้นเคยอยู่รอบกาย พุดอะไรกับใครเขาก็ไม่ได้ แม่คิดว่าที่นั่น
ไม่ใช่ที่ของแม่อีกแล้ว ...

แม่จากไปหลังจากนั้นสิบสองปี ในคืนหนึ่งที่แม่เข้านอน
แล้วไม่ตื่นขึ้นมาอีก

กระทั่งชีวิตของแม่หลุดลอยเจียบเจียบเหมือนตัวอักษร
ที่ร่วงหล่นจากกายอย่างไร้สัมเสียด

หนังสือจบลงด้วย ๑๑ 11. Pieces เศษเสี้ยว บทสนทนา ความทรงจำ
ที่พาไปส่องดูกลองความทรงจำของลูกชายกับแม่ ผ่านบทสนทนาระหว่างแม่กับลูก
ที่เต็มไปด้วยคำถาม

“มาเกิดที่ไหน เล่าให้ฟังหน่อยได้มั้ย”

“พอโตขึ้นมาเป็นยังไง”

“ตอนวัยรุ่นเป็นยังไง มาไม่เคยเล่าให้ฟังเลย”

“ถามจริง? มีคนมาจีบเยอะหรือ?”

“หลังจากพี่ภาคย์แล้วไงต่อ”

“ตอนนั้นคิดมัยว่าจะแต่งงานกับป้า”

“วันแต่งงานเป็นยังไง”

“ทำไมมีลูกตั้งสี่คน”

“ตอนเด็กผมเป็นยังไง”

“จำตอนที่มากำลังจะไปได้มัย”

... สองปีผ่านมา นี่เป็นครั้งแรกที่ผมนั่งคุยกับแม่มาจาก
ความทรงจำนั่งพูดคุย แบบที่เราไม่เคยได้ทำตลอดเวลาที่ผมอยู่กับแม่

เรื่องราวบทสนทนาระหว่างแม่ – ลูก ที่เต็มไปด้วยคำถาม ที่เราอาจไม่เคยคุยกับพ่อแม่ของเรา นั่นคือเป็นคำถามถึงชีวิตของพวกเขา ยังเป็นการกลับไปสำรวจความเป็นจีนที่มีครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในบริบทต่าง ๆ ที่พวกเขาอาจไม่เคยรู้ไม่เคยเข้าใจ และการวาง **+- 11. Pieces เศษเสี้ยว บทสนทนา ความทรงจำ** เป็นเรื่องสุดท้าย ยังคงทำให้ได้ระลึกถึงความผูกพันของครอบครัว แม้ว่าบางครั้งมันจะไม่ได้สวยงาม

เราอาจสรุปโดยง่ายได้ว่า หนังสือ FAMILY COMES FIRST ด้วยรักและผูกพัน 家庭第一 เป็นหนังสือรวมเรื่องสั้น 11 เรื่องในธีมหลักความเป็นครอบครัวคนจีน เป็นเรื่องของวันรวมญาติ พิธีไหว้บรรพบุรุษ งานแต่งงาน การไปเที่ยวทั้งครอบครัว งานพิธีกรรมในชุมชน ความเป็นครอบครัวใหญ่ การเป็นลูกชาย การเป็นลูกจีน โดยเน้นไปที่ความขัดแย้งของการเป็นลูกจีน ความเคร่งครัดของวัฒนธรรมขงจื้อ ที่มีศูนย์กลางอยู่ที่ความเป็นชุมชน ความเป็นครอบครัว และการเชิดชูสถานะชายเป็นใหญ่ ซึ่งไม่ใช่เรื่องแปลกใหม่นักเมื่อพูดถึงเรื่องครอบครัวจีน อย่างไรก็ตาม ความใหม่ในเรื่องแก่นนี้อยู่ที่กลวิธีในการเล่าที่มีตัวละครหลักในเรื่องสั้นเกือบทั้งหมดเป็นคนรุ่นผู้ใหญ่ อาทิ หญิงชราที่รอการกลับมาของครอบครัวใน ‘วันที่ครอบครัวกลับบ้าน’ หรือบรรดาลุง ๆ ป้า ๆ ที่คอยเฝ้ามอง กดดัน สั่งสอน ทำลายล้างหลานชายของตนใน ‘หลานชาย’ ฯลฯ ซึ่งเป็นตัวแทนของชาวจีนอพยพที่คงสำนึกความเป็นจีน เคียงครัดในขนบประเพณี คงสำนึกแบ่งแยกระหว่างคนจีนอพยพกับคนไทย

ขณะที่คนหนุ่มสาวในเรื่องกลายเป็นผู้เฝ้าสังเกต ความเป็นไปของผู้ใหญ่ในบ้าน อาทิ ลูกที่เฝ้าดูแลแม่ที่กำลังสูญเสียค่าเงิน ออกจากตัวอย่างช้า ๆ ใน ‘ถ้อยคำที่ร่วงหล่น’ หรือทำหน้าที่เป็นผู้สัมภาษณ์แม่ผู้ล่องลับใน ‘Pieces เศษเสี้ยว บทสนทนา ความทรงจำ’ ฯลฯ เราอาจบอกได้ว่าหนุ่มสาวเหล่านี้เป็น ‘รุ่นที่สาม/สี่’ ของคนจีนอพยพ คนหนุ่มสาวเหล่านี้ก็กลายเป็นภาพแทนลูกจีนจากคนจีนอพยพไปสู่การเป็นคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทย ที่ไม่มีความถวิลหาบ้านเกิดที่จีนของบรรพบุรุษ แต่ต้องการมีชีวิตที่เข้าได้กับบ้านเกิดของตนและยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง แม้ว่าในหนังสือจะไม่ได้อธิบายประเด็นการกลืน/กลายเป็นคนจีนอพยพไปสู่การเป็นคนไทยเชื้อสายจีนไว้อย่างชัดเจน แต่ในทุกรื่องตลอดทั้งเล่มจะรู้สึกได้ถึงความอัดอั้น การปะทะระหว่างความเป็นจีนในสังคมไทย

คุณค่าของหนังสือ ยังปรากฏในคำประกาศรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ประจำปีพุทธศักราช 2566 เอาไว้ว่า

ผู้เขียนเล่าเรื่องคนไทยเชื้อสายจีนในมุมมองใหม่ ผู้เขียนใช้ “ความเป็นจีน” เป็นเครื่องมือในการตั้งคำถามต่อจารีตประเพณี ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ รวมทั้งค่านิยมบางประการ เช่น ค่านิยมชายเป็นใหญ่ มายาคติของสายเลือด ตัวละครตกอยู่ในกับดักของประเพณีผู้หญิงถูกกดทับให้ตกอยู่ในพันธนาการของความหมั่นแหม่อม ประเพณีที่เคยเป็นสัญลักษณ์ของครอบครัวใหญ่ได้ล่มสลายลง สร้างบาดแผลให้แก่สมาชิกในครอบครัวและก่อให้เกิดโคกนาฏกรรม กระนั้น ในความ “ผูกพัน” ก็ยังคงมีความ “ผูกผัน” ที่เป็นเครื่องยึดโยงให้อยู่ร่วมกันได้

ผู้เขียนถ่ายทอดความเป็นจีนผ่านแนวการเล่าเรื่องที่หลากหลาย ทั้งแนวสมจริง (Realism) แนวสังคมนิยมมหัศจรรย์ (Magical Realism) และอุปมานิทัศน์ (Allegory) ซึ่งเชื่อเชิญให้ผู้อ่านตีความได้หลายนัยและขยายประสบการณ์เฉพาะทางวัฒนธรรมไปสู่ประเด็นปัญหาร่วมในสังคม การใช้ผัสสะที่เอื้อต่อการตีความเช่น การใช้สีเสียง

เพื่อสื่อความหมายที่ขัดแย้งกันระหว่างสี่แห่งมงคลกับสี่แห่งความตาย ช่วยสื่อบรรยากาศความลึกลับ ความน่าสะพรึงกลัว ความอึดอัด นอกจากนี้ ยังมีการใช้สารนอกตัวบท (Paratext) เช่น การออกแบบหน้าปกให้มีชื่อเรื่องเป็นภาษาไทย จีน อังกฤษ การใช้อักษรจีนเป็นส่วนประกอบของตัวบท ช่วยสื่อนัยของการปะทะสังสรรค์กันระหว่างรากเหง้าทางชาติพันธุ์กับความเป็นสมัยใหม่

ตลอดทั้งเล่ม นริศพงศ์ชวนผู้อ่านตั้งคำถามเรื่องความกตัญญู ความรัก และความคาดหวังที่ครอบครัวมีต่อลูกหลาน และลูกหลานมีต่อครอบครัว เรื่องราวทั้งหลายแสดงถึงความสามัญของความไม่สมบูรณ์แบบบอกเล่าโดยมีเรื่องความเป็นจีนเป็นสิ่งที่ครอบเอาไว้ อย่างไรก็ตาม แม้จะบิดเบี้ยว ไม่สวยงาม และผู้ฟังในบางครั้งแต่ฉันก็คือตัวเรา ไม่ว่าจะเป็นอย่างไร โปรดจ้องมองมันอย่างตรงไปตรงมา และโปรดโอบกอดเอาไว้